

AT SIKRE OPBAKNING OG ADFÆRD IGENNEM EN LANGSTRAKT KRISE

Michael Bang Petersen
Professor, Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

AARHUS BSS DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE
AARHUS UNIVERSITY

HØRING I FOLKETINGETS EPIDEMIUDVALG
19 APRIL 2021

MICHAEL BANG PETERSEN
PROFESSOR

DISPOSITION

1. At tænke langsigtet under en krise
2. Hvad har vi lært om adfærd under coronakrisen?
3. De langsigtede dilemmaer i coronakrisen fra et adfærdsperspektiv

AT TÆNKE LANGSIGTET UNDER EN KRISE

AARHUS
BSS

DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE
AARHUS UNIVERSITY

HØRING I FOLKETINGETS EPIDEMIUDVALG
19 APRIL 2021

MICHAEL BANG PETERSEN
PROFESSOR

FRA KORTSIGT TIL LANGSIGT

Beslutningspresset og krisens konstant udvikling betyder, at den offentlige opmærksomhed og myndighedernes ressourcer i høj grad har været rettet mod det korte sigt

Men hvad sker der på lang sigt?

- En effektiv håndtering til efteråret og årene fremad kræver forberedelse
- Det er afgørende ikke at forsømme de måneder, som vi har nu
- Nedsættelse af ekspertgruppe er et vigtigt element (jf. Rammeaftale for genåbning af 22. marts)

Forberedelse på to niveauer:

- Strategi: Hvad er målene? Den langsigtede udgave af "Den røde og den grønne kurve"
- Taktik: Hvad er midlerne til at nå målene?

HVAD ER NØDVENDIGT FOR EN STRATEGI?

1. Hvilke scenarier ser vi ind i?
2. Hvilke dilemmaer indeholder de mest sandsynlige scenarier?
3. Hvilke principper ønsker vi som samfund at forfølge i håndteringen af de dilemmaer?
4. Hvad mangler vi for at kunne kvalificere og forfølge den ønskede strategi?
 1. Hvilken viden mangler vi?
 2. Hvilke teknologier og infrastrukturer mangler vi?

SCENARIERNE: HVORDAN SER FREMTIDEN UD?

Den ene ekstrem er et scenarie, hvor vaccinerne er effektive mod kommende varianter, og hvor vaccinerne bliver udrullet effektivt, land for land, så vi til sidst er én corona-fri verden.

*Længde af immunitet?
Virker vaccinerne mod nye mutationer?
Senfølger som udfordring udover indlæggelser?
Vaccinekapacitet?
Vaccinationsvillighed?*

Den anden ekstrem er, hvor nye varianter konstant undslipper den opbyggede flokimmunitet, og hvor kun de rigeste lande kan tilpasse vaccinerne i det fornødne tempo.

DE ADFÆRDSMÆSSIGE SPØRGSMÅL

1. Hvordan sikrer vi den langsigtede vaccinevillighed?
2. Hvordan sikres adfærden, hvis restriktioner skal forlænges eller genindføres?
3. Hvordan minimerer man restriktionernes omkostninger for økonomien, trivslen og friheden, hvis restriktioner skal forlænges eller genindføres?
4. Hvordan kan man bygge hensigtsmæssige systemer, som minimerer nødvendigheden af restriktioner?

HVAD HAR VI LÆRT OM ADFÆRD UNDER CORONAKRISEN?

AARHUS
BSS

DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE
AARHUS UNIVERSITY

HØRING I FOLKETINGETS EPIDEMIUDVALG
19 APRIL 2021

MICHAEL BANG PETERSEN
PROFESSOR

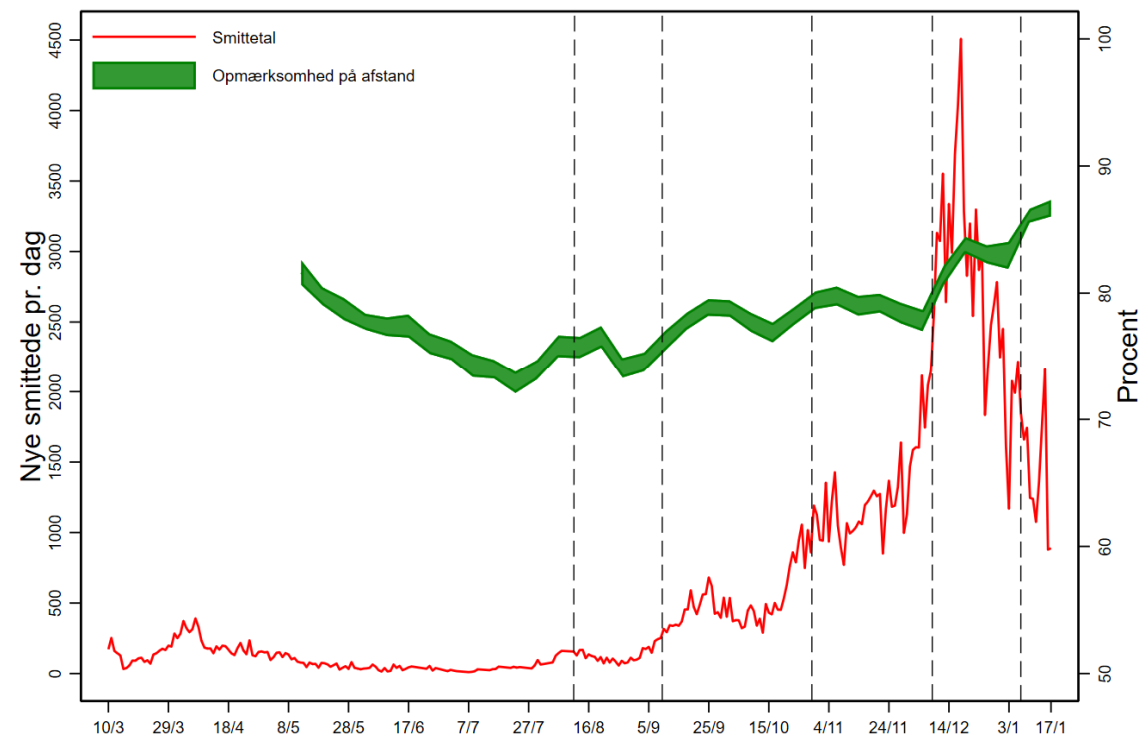
BORGERNE ER HANDLEPARATE

Befolkningen er villige til at handle, når smitten stiger

Kun i november blev borgerne "overrumplet" af smitten

Stor handleparathed under 2. nedlukning:

- "Coronatræthed" handler ikke om, hvor meget man ændrer adfærd, men hvor ondt det gør
- Kommunikation afgørende for adfærdscændringer

Kilde: Petersen, Lindholt & Roepstorff (2021)

OPLEVELSEN AF "MYNDIGGØRELSE"

Central faktor for

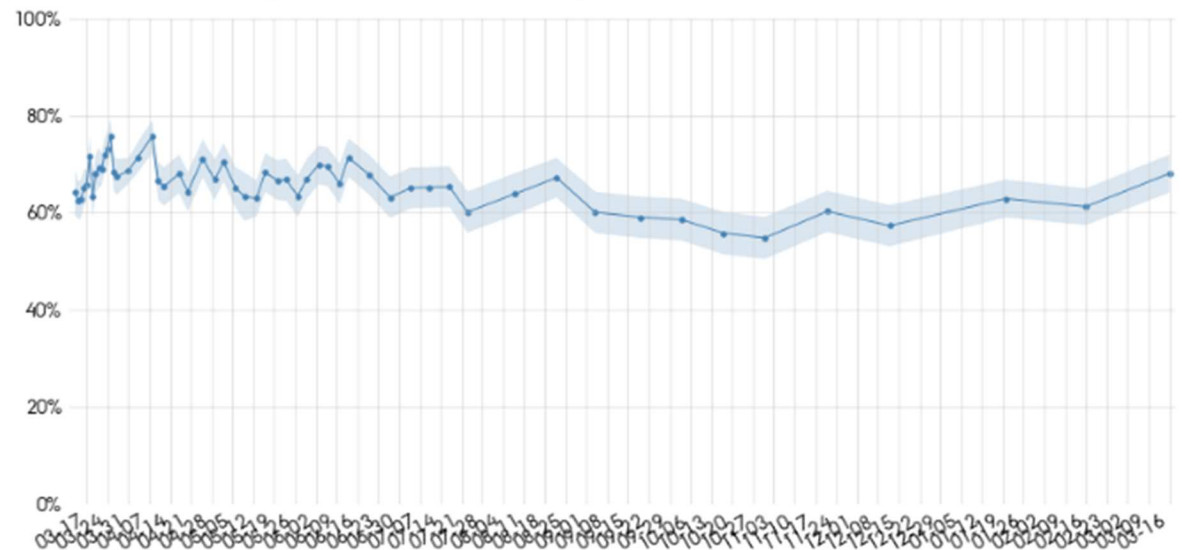
1. Smitteforebyggende adfærd
2. Opbakning til håndteringen

Markant højere niveau i Danmark sammenlignet med andre EU-lande

Formuleringen af fælles, langsigtede projekt kan understøtte borgernes myndiggørelse

Kilder: [Jørgensen et al., 2021a](#), [2021b](#)

Andel af befolkningen, der i høj grad føler, at de har tilstrækkelig viden om, hvordan de som borgere skal forholde sig til corona-virussen

Kilde: [Petersen & Roepstorff, 2021](#)

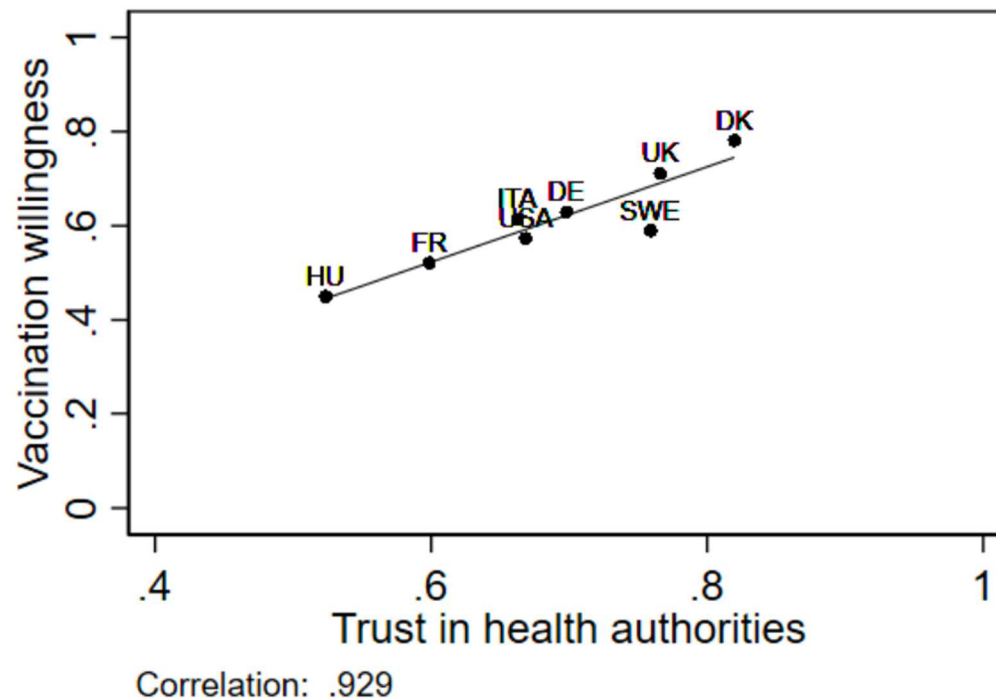
SIKRING AF VACCINEVILLIGHED

Tilliden til forskning og myndigheder sikrer den høje vaccinevillighed i Danmark

Den centrale udfordring: Bivirkninger

Evidens for at transparens omkring bivirkninger sikrer tilliden til myndigheder og dermed vaccinationsprogrammet

Kilde: [Petersen et al., 2021](#)

Kilde: [Lindholt et al., 2020](#)

EN LANGSTRAKT KRISE

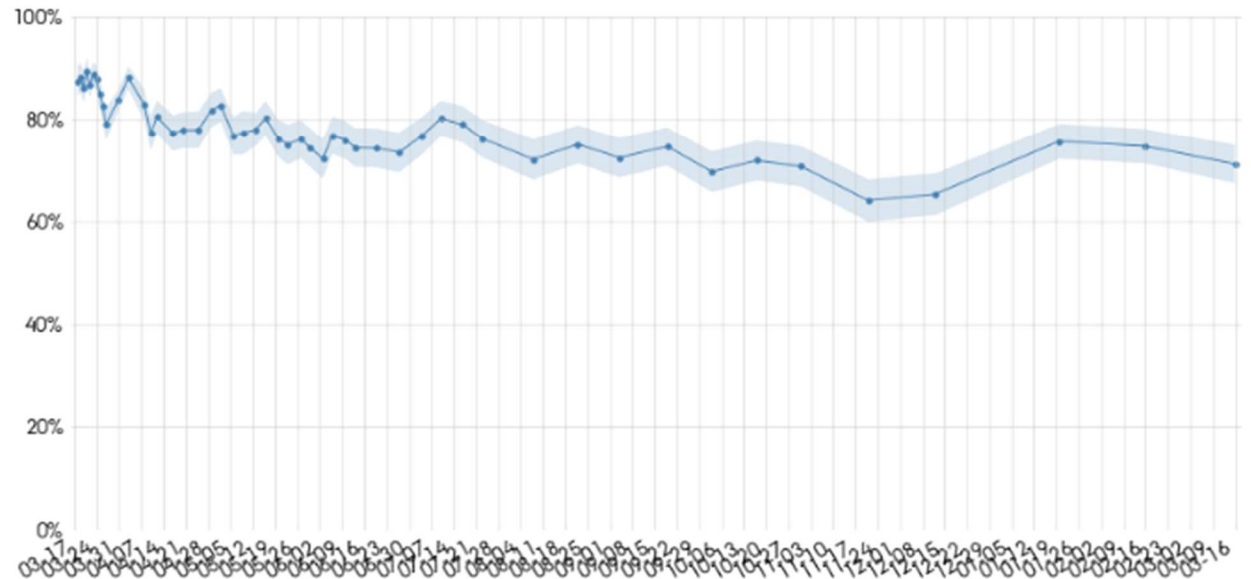
Den folkelig opbakning falder efterhånden som krisen skrider frem

- Samme billede på tværs af andre demokratier
- Den centrale forskel: Danmark starter på et højere niveau

En fortsat krise kan udhule opbakningen yderligere

Kilde: [Jørgensen et al., 2021b](#)

Udvikling i andelen, der mener, at regeringen har ført den nødvendige politik for at håndtere corona-virussen

Kilde: [Petersen & Roepstorff, 2021](#)

CORONAKRISENS OMKOSTNINGER

Restriktioner under en pandemi skal sikre smittespredning, men har en lang række omkostninger

Omkostninger på både samfunds- og borgerniveau:

- Økonomiske
- Trivsel
- Indskrænkelse af frihed

(Bemærk at smittespredning også kan påvirke disse dimensioner negativt)

Figur 1
Opsummering af kvalitative vurderinger

	Virkning på smitteudbredelse	Virkning på samfundsøkonomi	Betydning for trivsel og folkesundhed	Betydning for individuel frihed (rettighed)
Grundskole 0.-4.-klasse	Lavest	Højest	Størst	Mindre vigtig
Udvalgsvarebutikker	Lavest/middel	Middel/højest	Mindst	Vigtig
Grundskole 5.-9./10. klasse	Lavest/middel	Lavest/middel	Størst	Mindre vigtig
Videregående uddannelser	Lavest/middel	Lavest/middel	Nogen betydning	Mindre vigtig
Liberale erhverv med tæt fysisk kontakt	Lavest/middel	Lavest	Mindst	Vigtig
Kultur- og fritidsinstitutioner	Lavest/middel	Lavest	Nogen betydning	Vigtig
Restauranter og caféer	Middel	Middel	Mindst	Vigtig
Indkøbscentre, storcentre, mv.	Middel	Middel	Mindst	Vigtig
Ungdoms- og voksenuddannelser	Middel	Lavest/middel	Størst	Mindre vigtig
Idræts- og foreningsaktiviteter	Middel	Lavest	Størst	Vigtig
Arbejdspladser	Middel	Lavest	Nogen betydning	Mindst vigtig
Forsamlinger op til 5 personer	Højest	Lavest	Størst	Mest vigtig
Arrangementer mv. i private hjem og sociale kontakter (5-5)	Højest	Lavest	Størst	Mindst vigtig
Barer og værtshuse	Højest	Lavest	Mindst betydning	Vigtig

Kilde: [Den Faglige Referencegruppe \(2021\)](#)

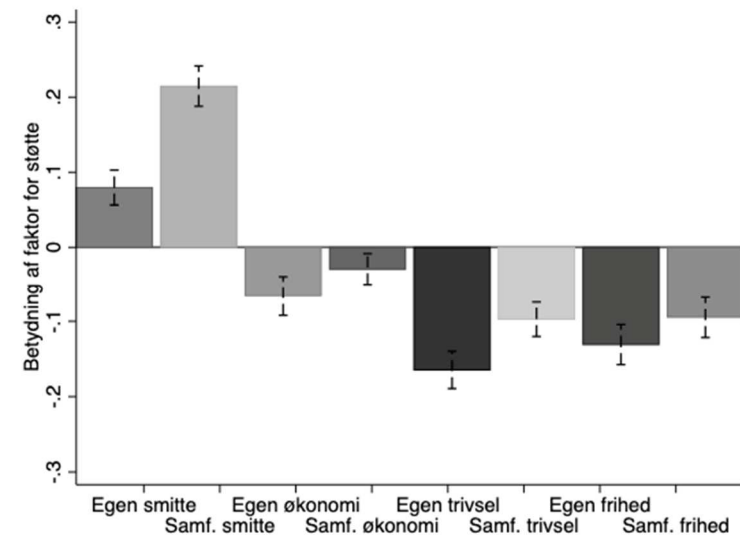
BORGERNES FOKUS PÅ OMKOSTNINGER

Når borgerne danner holdninger til restriktioner, så fokuserer de på...

- Fordelene for smittespredningen for andre
- Omkostninger for trivsel og frihed for dem selv

Modstanden vokser, når smitten er lav
Og modstanden retter sig primært mod de områder, som rammer én selv

Figur 2. Sammenhænge mellem opbakningen til en restriktion og vurderingen af restriktionens fordele og omkostninger.

Note. N = 1,329. Grafen viser den gennemsnitlige sammenhæng mellem de enkelte faktorer og støtten til den givne restriktion. Sammenhængen er udregnet baseret på en multilevel model og kontrollerer for stabile individkarakteristika, restriktionen samt de andre faktorer. Koefficienten for sammenhængen kan fortolkes som en effektstørrelse, da alle variable er standardiserede (se fodnote 10).

Kilde: [Petersen & Bor, 2021](#)

PANDEMIENS RADIKALISERINGSPOTENTIALE

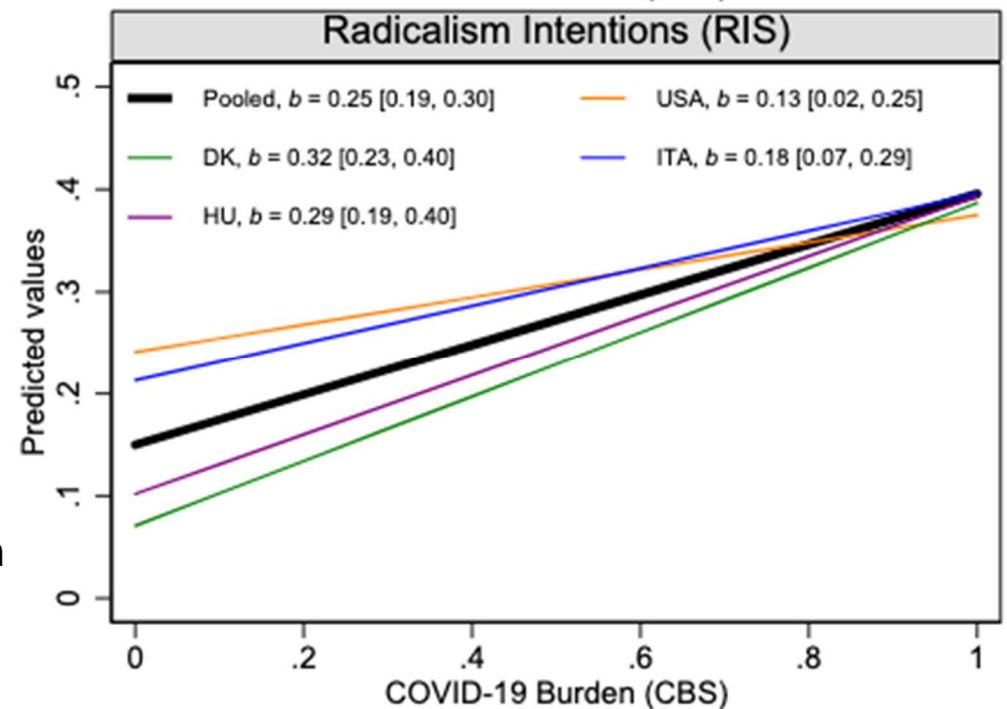
En pandemi er en "perfekt storm" af stressorer

- Økonomi, venskaber, frihed, helbred osv.

Skaber frustrationer, der gør, at folk får radikaliserede tanker

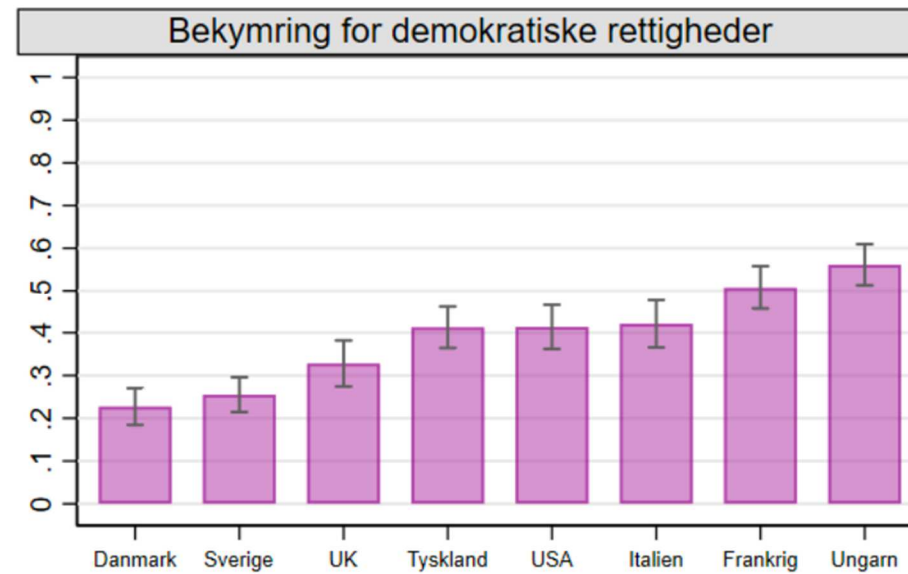
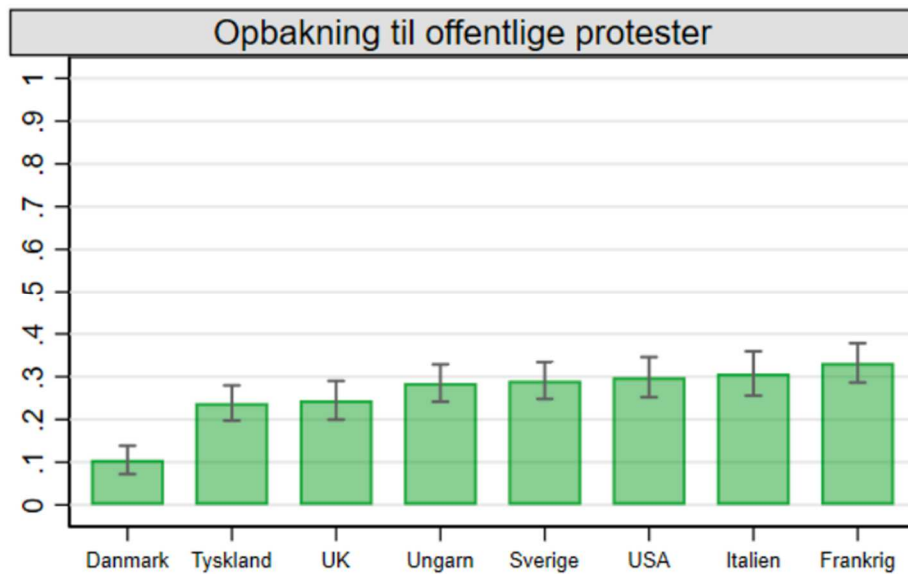
Det er første gang højtudviklede demokratier står overfor en pandemi:

- Afgørende at den grundlæggende relation mellem borger og stat overlever mødet med corona

Kilde: [Bartusevicius et al., 2021](#)

DANMARK I KONTEKST

Kilde: [Petersen & Roepstorff, 2021](#)

DE LANGSIGTEDE DILEMMAER I ET ADFÆRDSPEKTIK

AARHUS
BSS DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE
AARHUS UNIVERSITY

HØRING I FOLKETINGETS EPIDEMIUDVALG
19 APRIL 2021

MICHAEL BANG PETERSEN
PROFESSOR

1. FORMULÉR EN LANGSIGTET STRATEGI

Kan man formulere et principprogram for coronahåndteringen?

Kan spille en central rolle i den langsigtede myndiggørelse af borgerne og dermed sikre opbakning og adfærd

- Håndteringen af en krise handler om ledelse, og god ledelse kræver en eksplicit værdibaseret forankring

Gode skotske erfaringer med borgerinddragelse

Usikkerhed som udfordring:

- Udfordrer formuleringen af de konkrete taktikker, men ikke nødvendigvis strategien

2. FRA ADFÆRD TIL SYSTEMER

Frivillig adfærd har været en hjørnesteen og har været med til at sikre myndiggørelsen af borgerne (afstand, hygiejne osv.)

Et skifte i retning af anvendelsen af krav og "systemhåndtering" af epidemien igennem

- Coronapas

Dilemmaet

- Mindsker omkostningerne ved epidemihåndteringen
- Men kan rejse frihedsbaserede bekymringer omkring krav, bekymringer omkring håndteringen af persondata, og kan udhule frivilligheden på andre områder ([Petersen, 2021](#))

3. ULIGHED I SMITTEN

En central udfordring: Ulige fordelt smitte, med større smitte i udsatte boligområder

- Strukturelle faktorer
- Adfærdsmæssige faktorer

Udfordringen bliver større, jo mere der åbnes

Forstærkes af at restriktioner kan have større omkostninger netop for udsatte

- Hollandsk studie viser *tab* af læring under nedlukninger blandt elever med lavtuddannede forældre ([Engzell et al., 2021](#))

Den nuværende model: Hårdere restriktioner og så afbødning

Men: Disse faktorer kan også påvirke vaccine-adfærden og dermed vil problemet være virkeligt langsigtet. Bedre diagnosticering og skræddersyede løsninger er afgørende.

OPSUMMERING

1. Formulér principperne for den langsigtede danske coronahåndtering og inddrag borgerne i den strategi, som de skal være medspillere i
 - Borgerne er parate, hvis de ved hvilken rolle, som de skal spille
2. Skiftet i håndteringen fra kriseadfærd mod rutinebaserede systemer kan skabe udfordringer
 - Italesæt de strategiske overvejelser, så de opleves som myndiggørende snarere end fremmedgørende
 - Opbyg robuste systemer, der håndterer borgernes bekymringer omkring persondata
3. Den ulige fordelte smitte bliver den største adfærdsmæssige udfordring i Danmark – også på langsig

DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE
AARHUS UNIVERSITY